

O przyjaźni na obczyźnie

Dzięki pracy tekstologiczno-edytorskiej Beaty Dorosz i Pawła Kądzieli ukazało się niedawno drukiem prawie 230 niepublikowanych wcześniej listów pisarzy (czasem również żony jednego z nich), którzy od 1939 r. przebywali na uchodźstwie, a po zakończeniu wojny wybrali emigrację. Autorami korespondencji są dwaj słynni już przed wojną poeci: Jan Lechoń i Kazimierz Wierzyński (wraz z żoną Haliną).

Korespondencja pochodzi z dwóch źródeł – Biblioteki Polskiej POSK w Londynie (Wierzyński) oraz Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce (Lechoń). Oprócz listów edycja zawiera aneks w postaci: okolicznościowych kartek z życzeniami, niewysłanego listu Lechonia do Wierzyńskiego, korespondencji Haliny Wierzyńskiej i Jana Librachy (na temat listów obu poetów), wypowiedzi autorów o sobie, a także 38 mało lub w ogóle nieznanymi fotografii oraz obszernego indeksu osób (opracowanego przez Andrzeja Lesiakowskiego).

Praca nad edycją była kilkietapowa. Najpierw należało uporządkować kolekcje listów, potem odczytać je z rękopisów (w większości), skonfrontować z maszynopisowymi odpisami, a następnie opracować redakcyjnie i merytorycznie (m.in. ustalić daty, objaśnić rzeczowo tekst).

Tematyka listów jest zróżnicowana: od bieżących informacji o samopoczuciu, procesie twórczym i wykonywanych zajęciach, przez uwagi czytelnicze/recenzyjne czy reakcje na wydarzenia, aż do rozmaitych spraw emigracyjnych i krajowych. Listy ukazują sylwetki obu bohaterów na tle ówczesnej literatury, kultury, historii i polityki, rysując jednocześnie ich portrety osobiste. Listy poetów-erudyków stanowią kulturowy las rzeczy z całą plejadą znanych i nieznanymi dziś postaci w tle. Wszystko to sprawia, że udostępniona korespondencja jest niezwykle cennym, bo wielowątkowym i wielowymiarowym, źródłem wiedzy o kulturze polskiej na obczyźnie. Pomimo fizycznego oddalenia od „polskiego Londynu” autorzy wciąż pozostają w centrum spraw emigracyjnych, reprezentują bowiem uchodźstwo i emigrację o rodowodzie wojennym i bliska jest im postawa tzw. niezłomnych, nieprzejednanych.

Listy poetów obrazują wieloletnią przyjaźń, którą Wierzyński określił jako podobną do związku rodzinnego. Niejako przy okazji poznajemy wojenne i powojenne tło życia Polaków na obczyźnie. W sposób szczególny widać w korespondencji zainteresowanie losami ludzi, nie tylko bliskimi, ale i dalekimi znajomymi. Niektóre listy mają nawet charakter sprawozdań, w których „z obowiązku” trzeba wspomnieć o różnych osobach. Bez względu na ton tych wypowiedzi i stopień znajomości opisywanych lub wzmiankowanych postaci korespondencyjny dialog między poetami jest nasycony licznymi informacjami, anegdotami i plotkami, które z pewnością zainteresują biografów. Jednak trudno byłoby wyzyskać te źródła bez należytego opracowania, które w przypadku edycji Dorosz i Kądzieli stanowią komentarze w przypisach zamieszczonych po tekście każdego listu.

Niezwykle starannie opracowane wydanie listów Lechonia i Wierzyńskiego może być inspirującym przykładem dla edytorów XX-wiecznej korespondencji zarówno pod względem merytorycznym (praca tekstologiczna, biograficzna i historycznoliteracka), jak i formalnym (struktura i układ edycji). Chociaż publikacja ma charakter specjalistyczny i jej głównymi adresatami są badacze literatury współczesnej (zwłaszcza emigracyjnej), to jednak posiada ona również walor popularyzatorski. Wprowadza bowiem czytelnika nieprofesjonalnego w konteksty życia i twórczości poetów na obczyźnie, podając tekst źródłowy z rzetelnym opracowaniem.

Marcin Lutomiński

Jan LECHOŃ, Kazimierz WIERZYŃSKI, **Listy 1941-1956**, oprac. Beata Dorosz, Paweł Kądziela, Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich PAN, Warszawa 2016.